Dar textul, ca produs al activităţii unui vorbitor în circumstanţe concrete, manifestă şi o dimensiune individuală, fiind unitate a vorbirii singulare, unice şi irepetabile. În concluzie, textele sunt acte de vorbire care se realizează pe baza unor trăsături universale, mereu necesare (exigenţe intrinseci noţiunii de a vorbi într-un anumit context); sunt acte de vorbire realizate în funcţie de posibilităţile pe care le oferă o limbă sau mai multe dacă e vorba de texte plurilingve; sunt acte de vorbire apărute în baza intuiţiei a ceea ce este un anumit tip de text; sunt acte de vorbire care, de obicei, se bazează pe convenţii ale acestor genuri. „În consecinţă, actele noastre lingvistice fac parte dintr-o istorie verbală, ele nu sunt ambalate în neant, ci continuă o tradiţie şi, la rândul lor, constituie modele pentru acte analoage viitoare. Fără să existe însă vreo contradicţie, textele sunt ceva mai mult, sunt depăşirea acestor limite acceptate în mod liber; sunt, în definitiv, creaţii în sensul strict al cuvântului. Libertatea creatoare este una din proprietăţile esenţiale ale limbajului şi dacă actul de vorbire e realitatea palpabilă a limbajului, atunci creativitatea se manifestă la acest nivel cu toată forţa sa".

În cap. al IV-lea – **Clasificarea tipurilor de texte** – O. Loureda Lamas insistă asupra importanţei metodologice a tipologiei textuale, meţionând că studierea tipurilor de discursuri este foarte importantă: descrierea, clasificarea şi analiza genurilor de discurs reprezintă calea cea mai directă pentru a ajunge la cunoaşterea în profunzime a aşa-numitei „activităţi comunicative". Cât priveşte tentativele de clasificare, de a propune o tipologie a textelor, acestea sunt multiple şi foarte diferite. Rezumând eforturile din acest domeniu, autorul stabileşte trei direcţii: cele care pornesc de la caracteristicile interne sau de la proprietăţile verbale ale textelor (cum ar fi tipologiile lui Weinrich, Biber şi Posner); cele care pornesc de la caracteristicile externe sau de la factorii comunicativo-pragmatici (clasificarea lui Sandig, a lui Werlich şi cea a lui Grosse şi Adam, unele tipologii textuale constituite pe baze pragmatice) şi o a treia categorie care le combină pe cele două.

În final, Oscar Loureda afirmă că orice tipologie ar trebui să demonstreze 'comportamentul' real şi funcţional al discursurilor, integrând astfel gradual toate dimensiunile textelelor. În acelaşi timp, trebuie să fie omogenă, exhaustivă şi distinctivă: omogenitatea implică faptul ca toate genurile ce se includ în tipologie să fie definite prin aceleaşi criterii; exhaustivitatea înseamnă că această clasificare ar trebui să se aplice oricărui tip de discurs; distinctivitatea reclamă ca rezultatul sistematizării tipurilor de discurs să demonstreze particularităţile fiecărui tip şi să servească la prefigurarea unor texte, la comprehensiunea tuturor claselor de texte. O clasificare reală şi funcţională a discursurilor trebuie să răspundă la două întrebări: Ce este un tip de text? Cum se prezintă un tip de text? În definitiv, tipologia textuală trebuie să transfere în planul cunoaşterii justificate ştiinţific ceea ce vorbitorii cunosc (ştiu) deja intuitiv despre fiecare gen de discurs.

Structurat riguros, volumul mai conţine un compartiment de exerciţii, destinat studenţilor care doresc să-şi aprofundeze cunoştinţele în domeniul lingvisticii textului, şi un alt capitol cu soluţiile acestor exerciţii, precum şi bibliografia esenţială în acest domeniu.

EUGENIA BOJOGA
Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31

MANUEL CASADO VELARDE, RAMÓN GONZÁLEZ RUIZ, OSCAR LOUREDA LAMAS (eds.), *Estudios sobre lo metalingüístico (en español)*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 2005, 192 p.

Volumul 23 al seriei *Studien zur romanischen Sprachwissenschaft und interkulturellen Kommunikation*, editată de celebra editură Peter Lang, poartă titlul *Estudios sobre lo metalingüístico (en español)*. Este vorba de o antologie de texte despre metalimbajul limbii spaniole, care aparţin unor lingvişti spanioli, francezi şi germani.

Introducerea constă din *Prezentarea* volumului de către editori şi din studiul lui Josette Rey-Debove, *Le métalangage en perspective*. Editorii precizează că, deşi interesul faţă de aspectele

reflexive ale limbajului a început odată cu Sf. Augustin, datând astfel de foarte multă vreme, totuşi studiile propriu-zise de metalimbaj au început să apară abia în a doua jumătate a sec. XX. Mai bine zis, de când R. Jakobson a văzut, acum jumătate de secol, în metalimbaj „o problemă lingvistică", iar ulterior E. Coşeriu a introdus distincţia metodologică fundamentală între *limbaj primar* şi *metalimbaj*. De atunci bibliografia pe această temă a sporit substanţial, iar astăzi prin *metalimbaj* sunt desemnate fenomene diverse: uzul unităţilor de limbă în *limbaj-obiect* şi în *limbajul primar* (de ex.: *Hombre es un sustantivo masculino*); unităţile lingvistice care fac referire la vorbire şi la multiplele sale aspecte, unele dintre acestea aparţinând deja lexicului *terminologic* al lingvisticii (cum ar fi *sintagmă*, *fonem*, *lexem*, *alofon*, *sinonimie* etc.), lexicul *structurat* al limbilor particulare (în sp. *informe*, *anuncio*, *discurso*, *dialogo*, *pregunta*), câmpul lexical 'ceea ce se spune' (bunăoară, verbele *decir*, *mentir*, *jurar* din câmpul lexical al vorbirii), expresii şi maxime care fixează perceperea de către vorbitori a faptelor lingvistice (cum ar fi *hablar para el cuello de la camisa*, *hablar por hablar*, *jurar en arameo*, *echar la lengua a paseo*, *cantar* (a alguien) *las cuarenta*, *El hablante agudo hace al enemigo mudo* sau *A buen entendedor, pocas palabras bastan*), fragmente de discurs *în stilul direct* şi în *stilul indirect* (în general, citatele şi intertextualitatea), precum şi o importantă gamă de procese reflexive pragmatice şi, în final, lingvistica, în calitate de limbaj descriptiv formalizat.

J. Rey-Debove a publicat în 1978 un volum cu titlul sugestiv *Le métalangage*, care a constituit prima descriere sistematică a metalimbajului natural şi, implicit, înscrierea sa în perimetrul teoretic al tradiţiei filosofiei limbajului. De data aceasta, autoarea revine la reflecţiile sale iniţiale, completându-le cu rezultatele înregistrate în acest răstimp, insistând în mod special asupra abordării din perspectivă semiotică şi semantică a metalimbajului.

În continuare, volumul este structurat în patru secţiuni tematice. Astfel, prima secţiune – *Metalimbajul în planul discursiv* – conţine patru studii care se referă la proprietăţile discursive ale anumitor unităţi ale limbii spaniole. José Portolés Lázaro, în *Marcadores del discurso y metarepresentación*, pleacă de la conceptul de reprezentare din teoria cognitivistă, recuperat recent de teoria pertinenţei (Sperber şi Wilson). Reprezentările deja existente, publice sau mentale, se pot converti în conţinut al altei reprezentări. Or, în acest caz, se poate vorbi de o *metareprezentare*. Ceea ce distinge fiinţele umane ca specie este tocmai faptul că acestea realizează în mod constant metareprezentări. În acest context, autorul analizează consecinţele apariţiei mărcilor de discurs în metareprezentările introduse printr-un verb ca operator metareprezentaţional. Mărcile de discurs ghidează, în funcţie de proprietăţile lor morfosintactice, semantice şi pragmatice, inferenţele care se realizează în comunicare. María Pilar Garcés Gómez, în *Reformulación y marcadores de reformulación*, îşi focalizează cercetarea asupra a două aspecte: a) delimitarea conceptului de reformulare, dat fiind că acesta a fost caracterizat în diferite moduri, în funcţie de perspectiva teoretică asumată, şi b) stabilirea unei tipologii a mărcilor de reformulare, deoarece aceste unităţi îndeplinesc un rol esenţial în stabilirea operaţiilor discursive. María Matilde Camacho Adarve (*La repetición como procedimiento reformulador en el discurso oral*) porneşte de la faptul că în discursul oral, indiferent de macrogenul literar, repetiţia constituie un fenomen care a fost ignorat sistematic în studiile de lingvistică până la sfârşitul anilor '80. Cauza era următoarea: faptul de a repeta era considerat ca o deficienţă a competenţei lingvistice, care atenta împotriva normativităţii stilistice. Pentru autoare însă, repetiţia este un procedeu care, în cadrul discursului, organizează şi conotează, comunică, în definitiv. Dat fiind că discursul este text şi este interacţiune umană, socială între vorbitori, va trebui să se pornească de la două perspective de analiză: perspectiva textuală şi perspectiva interactivă. În acest context, funcţiile textuale ale repetiţiei se prezintă ca funcţii interactive. Elvira Manero Richard, în *Un caso especial de fenómeno polifónico de la lengua: el refrán*, se referă la unitatea paremiologică numită proverb care a fost studiată din diferite pespective, dar mai ales din perspectiva stilisticii. Printre direcţiile care s-au ocupat de proverb în cadrul pragmaticii se remarcă acelea care semnalează coincidenţa acestei unităţi cu citatul sau cu statutul său de citat, pledând pentru interpretarea sa din perspectiva teoriei plofoniei.

În secţiunea a doua – *Metalimbajul şi frazeologia* – se menţionează că investigaţia în acest domeniu al metalimbajului fiecărei limbi suscită un interes dublu: pe de o parte, pentru că unele expresii funcţionează ca mărci metadiscursive, pe de altă parte, pentru că proverbele metalingvistice

şi „piesele” lexicului metalingvistic demonstrează o lingvistică (intuitivă, nu reflexivă) implicită. Cristina Fernández Bernárdez (*Fraseología metalingüística con* decir. *Análisis de algunas unidades que expresan acuerdo intensificado*) oferă o clasificare a aspectelor limbajului la care fac referinţă expresiile frazeologice ale limbii spaniole în al căror conţinut intră verbul *decir*. Autoarea urmăreşte „comportamentul” discursiv al unor formule fixe destinate să intensifice cele spuse sau modul de a spune, cum ar fi: *di que sí*, *y que lo digas*, *lo mismo digo*, *eso digo yo*, *y te diré y ya te digo*. Isabel González Aguiar (*El metalenguaje en las unidades fraseológicas: el plano fónico*) investighează comportamentul metalingvistic al unităţilor frazeologice ale limbii spaniole, care fac referinţă la activitatea de vorbire, mai exact, acele expresii metalingvistice care demonstrează modul în care vorbitorul percepe şi categorizează limba. Astfel, bazându-se pe ideea fundamentală că în limbi se prezintă un mod de a vedea şi înţelege lucrurile, autoarea explorează cum este conceptualizat aspectul fonic al limbii spaniole în anumite unităţi frazeologice. Mónica Aznárez Mauleón, *El metalenguaje en la norma: colocaciones metalingüísticas del tipo* vbo + adv. *en* -mente, se concentrază asupra studiului unor comutări metalingvistice. Dat fiind că unul din subdomeniile aşa-numitului *metalimbaj curent* al spaniolei o reprezintă frazeologia, foarte multe expresii conţin cele două verbe arhilexematice ale câmpului semantic al vorbirii: *decir* şi *hablar*. Acest domeniu idiomatic al spaniolei cuprinde atât locuţiuni – unităţi ale sistemului – cât şi colocaţii – unităţi fixate în ceea ce Coşeriu denumeşte norma limbii. Lucrarea de faţă se concentrează asupra structurilor mai uzuale: colocaţia *verb + adverb* cu terminaţia în *-mente*.

Secţiunea a treia – *Metalimbajul în lexic* – reuneşte lucrări care au ca obiect de investigaţie vocabularul limbii spaniole. Óscar Loureda Lamas, în *La estructura del campo léxico 'lo que se dice' en español actual*, se focalizează asupra lexicului metalingvistic. Or, în spaniolă există cuvinte uzuale, neterminologice, pentru a distinge anumite moduri de a vorbi (verbe ca *mentir*, *acusar*, *susurrar*, *declarar*, *decir*, *conversar*), moduri de a realiza actele de vorbire (adverbe şi locuţiuni ca *francamente*, *lisa y llanamente*, *sinceramente*), anumite particularităţi ale vorbitorilor (*badulaque*, *bienhablado*, *dicharachero*, *locuaz*, *mordaz*) sau ale discursurilor ca atare (*conciso*, *escueto*, *lapidario*, *obvio*, *redundante*). În plus, spaniola dispune de mulţi termeni pentru a identifica tipurile de texte: *apunte*, *aviso*, *carta*, *chiarla*, *comentario*, *conversacion*, *dialogo*, *discusion*, *explicacion*, *justificacion*, *noticia*, *observacion*, *parafrasis*, *poema*, *receta*, *rumor*, *traduccion* etc. Autorul se ocupă tocmai de aceste lexeme neterminologice care fac parte din câmpul lexical „ceea ce se spune în limba spaniolă”, care e foarte vast, fiind constituit din patru secţiuni la nivel superior. Carlos Arrizabalaga Lizarraga – *Lingüística implícita en algunos términos del Diccionario del español de América de Marcos A. Morínigo* – este preocupat de lexicul metalingvistic al acestui dicţionar care, la vremea publicării sale, a fost o primă încercare de a oferi o viziune variaţionistă asupra metalimbajului în ţările hispano-americane. Autorul urmăreşte termenii care conţin, în semnificatul lor, o oarecare valoare metalingvistică, altfel spus, termeni care denumesc tipuri de discurs, moduri ale discursului, caracteristici ale diferitelor elemente ale comunicării lingvistice. Or, aceşti termeni ţin de metalimbajul limbii, de lexicul metalingvistic de uz comun care reflectă conştiinţa metalingvistică neştiinţifică a vorbitorilor hispano-americani. Ramón González Ruiz şi Mónica Aznárez Mauleón (*Aproximación desde el metalenguaje semántico natural a la semántica y la pragmática de algunas expresiones de sinceridad del español actual*) analizează valorile limbii şi uzul discursiv al expresiilor adverbiale de tipul *francamente*, *honestamente* sau *sinceramente*. Prin urmare, este vorba de trei adverbe de sinceritate care, atunci când sunt folosite extrapredicativ, ca „comentarii propoziţionale”, prezintă conţinuturi cu caracter metacomunicativ. Autorii demonstrează că proprietăţi metalingvistice ale expresiilor referitoare la *sinceritate* se constată în diverse fapte lingvistice. Pe de o parte, sinceritatea implică un „act de a zice (spune)”, prin urmare, o calitate a indivizilor ca vorbitori; pe de alta, ocurenţele expresiilor de sinceritate constituie „comentarii” de natură metacomunicativă prin intermediul cărora vorbitorul dirijează interpretrea intervenţiilor sale, manifestând în special *tonul* relaţiei interpersonale în actul de comunicare. Gerda Hassler (*Las partículas: una denominación metalingüística y su contenido*) se ocupă de *particulă*, ca parte de vorbire, deoarece asupra acesteia nu există o părere general acceptată. De la încadrarea în adverbe, prepoziţii, interjecţii sau conjuncţii, *particula* a cunoscut o abordare diferită care a contribuit la sensul său actual vag şi imprecis. Înţelegând că este vorba de unităţi

sintactice care nu pot fi determinate, autorii unor gramatici au evitat să folosească termenul *particulă*, susbstituindu-l prin denumiri mai precise.

Secţiunea a patra conţine doar o singură contribuţie: cea a lui Carmen Castillo Peña, *Gramática de las unidades autónimas del español*. Obiectul acestei cercetări îl constituie analiza unor proprietăţi gramaticale ale secvenţelor *autonime*, numite şi *unităţi autorferenţiale.* Autonimele sunt o componentă esenţială a discursului metalingvistic, a cărui particularitate discriminantă sunt semne. Acestea, la rândul lor, reprezintă un semnificat pentru un alt semn, sau sunt „obiecte desemnate”, în raport cu alte fenomene discursive.

În concluzie, contribuţiile cuprinse în volumul *Estudios sobre lo metalingüístico (en español*) abordează aspecte metalingvistice importante ale limbii spaniole, atât din perspectivă teoretică generală cât şi din perspectivă discursivă sau pragmatică.

EUGENIA BOJOGA
Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31

CHRISTOPHER MOORE, *Les plus jolis mots du monde*, Paris, Albin Michel, 2006, 158 p.

Les plus jolis mots du monde poate fi încadrată în seria lucrărilor care susţin sau pornesc de la ideea că fiecare limbă este o oglindă a particularităţilor culturale ale poporului care o vorbeşte. Cartea se prezintă sub forma unei colecţii de cuvinte, expresii sau locuţiuni intraductibile (sau greu de tradus), deosebit de expresive, proverbe din aproximativ treizeci şi cinci de limbi şi dialecte ale lumii. Cele nouă capitole mari reprezintă cele nouă grupe de limbi asupra cărora s-a oprit autorul: limbile Europei Occidentale; limbile Europei de Est; limbile nordice; limbile Orientului Mijlociu; limbile Africii; limbile asiatice; limbile clasice şi vechi; dialectele şi limbile rare; creola şi pidigin.

Fiecare capitol începe cu o prezentare de ansamblu a grupului respectiv de limbi. Cititorul va putea, astfel, găsi, în această parte a capitolului, aspecte generale legate de trecutul, mentalitatea, cultura popoarelor din al căror tezaur lingvistic urmează să extragă cele mai originale cuvinte. Dar în funcţie de ce criterii face autorul selecţia acestor cuvinte, deoarece, în mod evident, unui asemenea subiect i s-ar cuveni un spaţiu mult mai extins decât 150 de pagini? Răspunsul ni-l oferă autorul în partea finală a cărţii: „Termenii şi expresiile intraductibile reunite aici [...] nu au fost selectate după o anumită logică şi nu am încercat în nici un caz să scriu o lucrare exhaustivă. Termenii selectaţi reprezintă concepte, expresii, proverbe care la un moment dat mi-au stârnit curiozitatea.” (p. 151). Pe de o parte, regretăm că limba română nu a trezit interesul autorului, aceasta nefiind inclusă în niciun capitol, pe nicio listă cu ,,nestemate” lingvistice. Pe de altă parte, apreciem faptul că lucrarea are un caracter personal. În acest sens, se cuvine să adăugăm că, deşi cartea nu are un caracter riguros ştiinţific (adresându-se mai ales cititorului de rând), totuşi proiectul de a prezenta expresii specifice din mai bine de treizeci şi cinci de limbi, de a explica contextul socio-cultural care le-a generat şi în care acestea funcţionează ni se pare plin de interes şi absolut profitabil pentru orice tip de cititor. Acesta poate descoperi, de asemenea, pornind chiar de la limba-sursă, sensul originar al unor cuvinte comune precum *ketchup*, *yoga*, *nirvana* etc.

Les plus jolis mots du monde desemnează în principal elemente de spiritualitate, diverse stări emoţionale, principii de filosofie şi morală populară, dar şi realităţi socio-politice sau specificităţi culinare.

În toată această activitate de strângere a expresiilor, e de la sine înţeles că autorul a apelat la un număr considerabil de colaboratori, specialişti în cele 35 de limbi şi culturi pe care le-a avut în vizor. Vom menţiona doar câteva nume: Tom Kirk (pentru germană), Joumana Medlej (pentru arabă), Tang Si Xian (pentru chineză) ş.a.m.d.